

हरियाणाविद्यालयशिक्षाबोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम् अङ्कानां विभाजनम् (2026-27)

कक्षा - उत्तरमध्यमा भाग - 1 विषय:- संस्कृतव्याकरणपेपर 01कोड - 1105

- 1- सम्पूर्ण पाठ्यक्रमस्य आधारे एक आवार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
- 2- वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवं च आन्तरिक रकां मूल्याङ्कनां 20 अङ्कानां भविष्यति।
- 3- आन्तरिक मूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधि कमुल्यांकन भविष्यति-
  - 1) **6 अङ्कानां कृते** - 3 सैट (SAT) परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमा न्तरिक मूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - 2) **2 अङ्कयोः कृते**- परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमा न्तरिक मूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - 3) **2 अङ्कयोः कृते**- शिक्षकाः कक्षाक क्षयोः सह भागिता याः कृते मूल्यांकने करिष्यन्ति एवं च अधिकतम द्वौ अंकौ अन्तिमा न्तरिक मूल्याङ्कने दास्यन्ति।
  - 4) **5 अङ्कानां कृते**- छात्राः परियोजना कार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमा न्तरिक मूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - 5) **5 अङ्कानां कृते**- छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अंका प्रदीयन्ते:-

75% तः	80% पर्यन्तम् = 01 अङ्काः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम् = 03 अङ्का
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम् = 04 अङ्का
95% तः उपरि	= 05 अङ्का

पाठ्यक्रमस्यसंरचना (2026-27)

कक्षा - उत्तरमध्यमाभाग - 1

विषय:- संस्कृतव्याकरणपेपर 01

कोड - 1105

क्रमसंख्या	आकलनबिन्दव	अंकाः
1	खण्ड (क) लघुसिद्धान्तकौमुदी <ul style="list-style-type: none"> सन्धिप्रकरण - रूपसिद्धिसूत्रसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या)	18
2	खण्ड (ख) लघुसिद्धान्तकौमुदी <ul style="list-style-type: none"> शब्दरूपप्रकरण - रूपसिद्धिसूत्रसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या) शब्दरूपप्रकरण - सूत्रवृत्तिउदाहरणसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या) शब्दरूपप्रकरण - शब्दरूप	06 12 08
3	खण्ड (ग) लघुसिद्धान्तकौमुदी <ul style="list-style-type: none"> संज्ञाप्रकरण	10
4	खंड (घ)लघुसिद्धान्तकौमुदी <ul style="list-style-type: none"> अव्ययप्रकरण	10
5	खंड (ङ) बहुविकल्पीयप्रश्न (लघुसिद्धान्तकौमुदी) <ul style="list-style-type: none"> पाठाधारितअभयासात - शब्दरूप/सन्धि	16
		योगः 80
		आन्तरिकमुल्यांकनम 20
		सम्पूर्णाङ्का 100

लघुसिद्धान्तकौमुदी-

अस्मिन् पुस्तके तत्वज्ञानम् भवति नियमप्रकाशिका भवति तत् लघुसिद्धान्तकौमुदी

- अतिदेश अतिदिश्यन्ते तुल्यता विधियन्ते कार्याणि यैः ते अतिदेशाः कार्यातिदेशरूपातिदेश भवति -
- अधिकारसूत्र येन सूत्रेषु पदार्थानां अधिकारं क्रियते तत् अधिकारसूत्रं अधिक्रियन्ते पदार्थायैस्ते -
अधिकाराः

अनुवृतिवाक्यार्थवासूत्रार्थज्ञः स्पष्टकर्तुम् असूत्रस्य किञ्चित् अंशं अनुवृत्तिकथयते। आदिअन्तश्च यस्य कोऽपि न भवति स आदिभवति। यस्मिन् पूर्वे अस्ति परेन नास्ति स अन्तस्य आत्।

अपवाद उत्सर्गश्च स्वल्पविषययुक्तः अपवादयते यथा -

“वृद्धिरेचि” सूत्रस्वल्पविषयाय तो हि अस्य अवर्णात् परेऽपि प्रत्याहार अन्तर्गते एव विषये अतिविषयाउत्सर्ग भवति यथा “आद्गुणः” सूत्र बहुविषया शब्दज्ञानं धातुज्ञानं प्रत्ययज्ञानं इत्यादि अनिदृज्ञानं इदृज्ञानं यस्य - इदृन्स्यात् तत् अनिदृभवति।

मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना (2026-27)

कक्षा - उत्तरमध्यमा भाग - 1

विषय:- संस्कृतव्याकरणपेपर 01

कोड - 1105

मास	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्ते कालांशाः
अप्रैल	लघुसिद्धान्तकौमुदी	संज्ञाप्रकरण - प्रत्याहारसुत्रवर्णविधि, उच्चारणस्थानप्रत्ययोकाज्ञान	4	2
मई	लघुसिद्धान्तकौमुदी	अक्सन्धिसम्पूर्ण	5	3
जून	*****	ग्रीष्मकालीन अवकाश	*****	*****
जुलाई	लघुसिद्धान्तकौमुदी	हलसन्धिसम्पूर्ण	6	3
अगस्त	लघुसिद्धान्तकौमुदी	विसर्गसन्धिसम्पूर्ण	5	3
सितम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	अजन्तपुल्लिंग - राम, हरि, सर्व, सखि	6	4
अक्टूबर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	अजन्तस्त्रीलिंग - रमा, मति, गौरी अजन्तनपुंसकलिंग - ज्ञान, वारि, दधि	5	3
नवम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	हलन्तप्रकरण - हलन्तपुल्लिंग- लिह, सुदिव्, किम्,	5	3
दिसम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	हलन्तस्त्रीलिंग - उपानह, इयम्, अदस् हलन्तनपुंसकलिंग- अहन, तद्, एतत्	4	2
जनवरी	लघुसिद्धान्तकौमुदी	अव्ययप्रकरणसम्पूर्ण	4	2
फरवरी	लघुसिद्धान्तकौमुदी	पुनरावृत्ति	*****	*****
मार्च	लघुसिद्धान्तकौमुदी	परीक्षाएवंमुल्याकन	*****	*****

निर्धारितपुस्तकानि-

1- लघुसिद्धान्तकौमुदी

प्रश्नपत्रस्यप्रारूपम् (2026-27)

कक्षा - उत्तरमध्यमाभाग - 1

विषय:- संस्कृतव्याकरणपेपर 01

कोड - 1105

प्रश्नानांप्रकारः	अंकाः	संख्या	विवरणम्	पूर्णांकाः
बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	16
अतिलघुउत्तरीयप्रश्नाः	2	10	संज्ञाप्रकरण-अव्ययप्रकरण	20
लघुउत्तरीयप्रश्नाः	4	5	शब्दरूपप्रकरण	20
निबन्धात्मकप्रश्नाः	6	4	सन्धिप्रकरण-शब्दरूपप्रकरण	24
योगः		35		80